

RAZVOJ STROKOVNEGA ŠOLSTVA V ŠKOFJI LOKI

Škofja Loka spada glede poučevanja med prva mesta v Sloveniji — kajti iz listin križevniškega reda, ki so shranjene v Ljubljani, je mogoče ugotoviti, da je šolnik Wolfling že leta 1271 poučeval v Loki. Leta 1672 je bila v Loki ustanovljena trivialna šola, iz nje pa se je pozneje razvila glavna šola. Ko pa je ta postala petrazrednica, je v njej nastal zametek vajenske šole, ki se je prvotno imenovala obrtno-nadaljevalna šola.

Mestni odbornik Franc Papa je 7. avgusta 1885 predlagal na seji mestnega zastopa, naj bi ukrenili vse potrebno, da bi po zgledu drugih mest na Kranjskem tudi v Loki ustanovili obrtno-nadaljevalno šolo. Predlog je bil sprejet.

Prvi proračun za šolo je bil predložen 9. maja 1887. Vseboval je naslednje postavke: Za vodstvo šole — 30 goldinarjev, nagrade učiteljem in katehetu — 336 goldinarjev, za razsvetljavo šolskih prostorov — 30 goldinarjev, za učila — 130 goldinarjev in za čiščenje 30 goldinarjev, skupaj 556 goldinarjev.

Vpisovanje v šolo je bilo v mestni hiši 2. in 3. februarja l. 1889. Šolski pouk pa se je pričel 17. februarja in je trajal do 29. julija. Prvo leto je obiskovalo pouk v pripravljalnem razredu 55 učencev, v prvem razredu pa 27 učencev. Učenci-vajenci so bili v uku pri 44 mojstrih. Po Slomškovih principih je bil pouk ob nedeljah dopoldne od 9. do 12. ure in popoldne od 3. do 4. ure in ob ponedeljkih ter petkih od pol osme do devete ure zvečer. V šoli so se vajenci učili številčenja, branja, pisanja, risanja in verouka.

Mojstrom pouk ob večernih urah ni ustrezal, kar lahko ugotovimo iz pritožbe, v kateri mojster Anton Fink opravičuje izostanek svojega učenca od pouka takole: »Keder ste tok čudno šola na štimal, zvečer od pol osmih in do desete ure to ni prav de bi tak otroci po noči von zunej ostajal, druga ni keder šola mine, ker pulja se od zunaj in ljudem še miru ne deja, zvečer prosim de bi na bla šola, za take otroke ni de bi po noči von okol lazil se ne pride ob 10 uri damu ob 11. ali po noči keder se mu zdi ali bom vsak večer tolk caita po koncu in pazu nan. Ga rajši stran dam ket de bi po noči všola hodil. Prosim da bi ja podnev na štimal. — V Puštalu, dne 19. 3. 1889.« Kljub mnogim pritožbam učnih mojstrov, je bil večerni pouk ukinjen šele v šolskem letu 1948/49.

V času, ko so bile na Slovenskem ustanovljene prve obrtno-nadaljevalne šole, je bil položaj vajencev silno beden. Tedanja družba o njih ni vodila nikakih računov. Najčešče so stanovali pri mojstrih. V kotu pri peči je bilo njihovo mesto. Palica, klofuta, srepi pogledi pa so bili vzgojna sredstva. O življenju in usodi vajencev v tem obdobju je ohranjena napisana pripoved mojstra Janeza Pokorna, ki se je pred 72 leti učil kovaške obrti. Njegov mojster je bil Blaž Pokoren, ki je imel kovačnico na Studencu, v sedanjem Jegorovem predmestju. V svoji pripovedi navaja: Učna doba vajenca je trajala štiri leta. Mojster je nudil svojemu vajencu sicer vso oskrbo, zahteval pa je od njega vso

Trakt poklicne šole, sezidan i. 1960 kot prizidek k poslopju osnovne šole

pokorščino in pridnost. V prvih letih učne dobe je moral opravljati razna pomožna dela, ki s poklicem niso imela zveze. Vsak vajenec pa se je želel čimprej otresti naziva »ta mal«. Šele, ko ga je zamenjal mlajši vajenec, mu je mojster zaupal pomembnejša dela v sami delavnici. Tudi predaprilska Jugoslavija ni napravila pri vzgoji delavskega naraščaja bistvenega napredka. Glavni poudarek šolanja je bil na splošno izobraževalnih predmetih. V istem razredu so bili vajenci najrazličnejših poklicev. Na šolah so poučevali le honorarni učitelji, ki so posredovali učencem le učno snov, za vzgojno rast mladine pa se niso zanimali. Tudi oblast se ni zanimala za vajence, zato so bili še vedno predmet izkoriščanja in preziranja.

Do 11. marca 1907 je šolo vodil upravitelj Franc Papa. Za njim pa so šolo vodili: Julijan Flis (1907—1908), Friderik Kramer (1908—1924), Vinko Zahrastnik (1924—1930) in Jakob Rojic (1930—1941). Ta je ostal ravnatelj do druge svetovne vojne. Leta 1941 so šolo prevzeli nemški učitelji pod vodstvom Wilija Embergerja, doma iz Št. Vida na Koroškem. Pouk je bil v prostorih meščanske šole in je bil samo za učence prvega razreda, v katerem je bilo 30 učencev. Poučevali so le računstvo in nemščino. V šolskem letu 1945/46 je šolo prevzel Janez Grum. Pouk je organiziral tako, da je bil poudarek na strokovnih predmetih, predvsem za kovinsko in lesno stroko. Po njegovi premestitvi so šolo upravljali še: Gabrijel Janežič (1947—1959), Lojze Malovrh (1959—1968) in Peter Finžgar (od 1968 naprej).

Po osvoboditvi se je položaj vajenca bistveno spremenil. S posebnimi ured- bami so vajenci postali enakovredni učencem in dijakom ostalih šol, določena je bila delovna obveznost v šoli in na delovnih mestih, odpravljeno je bilo njihovo izkoriščanje in določene so jim bile nagrade za delo.

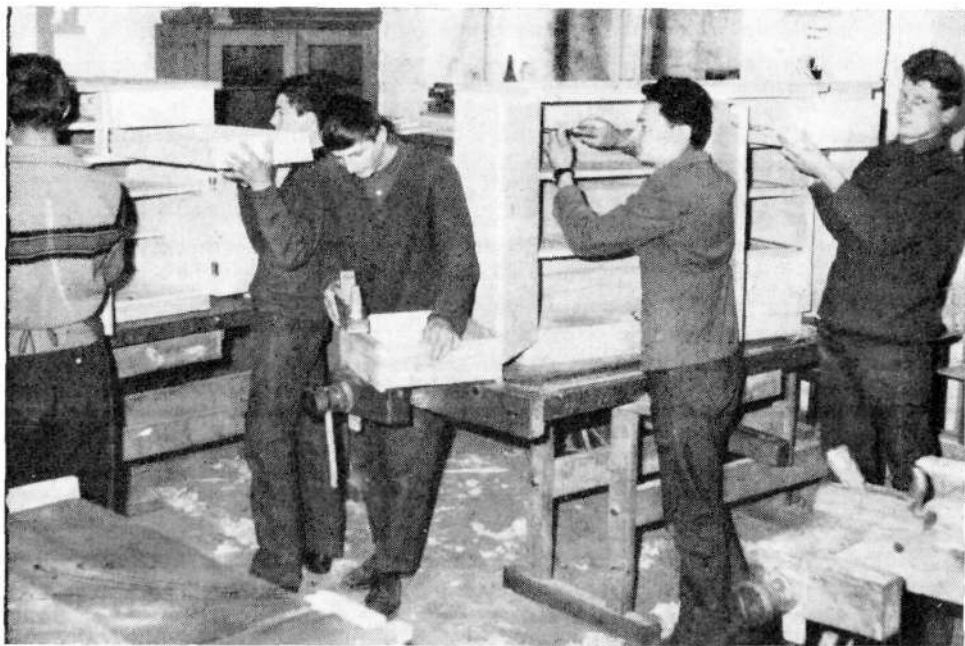
Vajenci-učenci so dobili s tem vse pravice do izobrazbe, mladinska organi- zacija jih je spodbujala h kulturnemu, političnemu in športnemu delu. Sodobna šolska zakonodaja pa jim je omogočila, da v novem šolskem sistemu s preho- dom iz poklicne šole na višje in visoke šole dosežejo najvišjo možno izobrazbo.

Za razvoj vajske šole v Škofji Loki je bilo posebno pomembno šolsko leto 1951/52. V tem letu je šola dobila nekaj prostorov v osnovnošolski stavbi. To je omogočilo organizirati pouk tudi v dopoldanskem času. Učenci so obisko- vali šolo dva dni v tednu, ostale dneve pa so bili zaposleni v delavnicah pri učnih mojstrih.

Leta 1958 pa je upravni odbor sklada za kadre pri OLO Kranj nakazal šoli 30 milijonov dinarjev za gradnjo novega prizidka k osnovni šoli, ki naj bi služil izključno le potrebam vajske šole.

S pridobitvijo novih učnih prostorov (1960) se je šola reorganizirala v periodično šolo za kovinsko stroko in obrt lesne stroke. Območje šole se je v lesni stroki razširilo na celotno Gorenjsko. Pouk je trajal tri leta in je potekal v treh izmenah po tri mesece letno. Teoretični del pouka se je odvijal v štirih učilnicah, ki so bile opremljene z učili za splošne in strokovne predmete.

Za povezavo teoretičnega pouka s praktičnim delom je bil na novo uveden praktični pouk v šolskih delavnicah. V njih so učenci ob izdelavi raznih izdel- kov predelali v času šolanja tudi osnovni program v ročni obdelavi kovine oziroma lesa. Za pravilno rešitev te naloge so bili sestavljeni predmetniki za

Pri praktičnem pouku v šolski mizarški delavnici

Matematična naloga pri izobraževanju odraslih v Solskem centru

obe stroki in izdelani učni načrti. Vse to pa ni več dopuščalo, da bi v istem oddelku sedela kovinar in mizar.

Leta 1962 se je vajenska šola preimenovala v poklicno šolo za kovinsko in lesno stroko. V naslednjih letih je šola na novo uvedla še pouk za poklic avtomehanika za območje Gorenjske in pouk za poklic monterja hladilnih naprav za potrebe Loške tovarne hladilnikov.

Z reorganizacijo strokovnih šol Slovenije v lesni stroki je šola na predlog Zavoda za šolstvo SRS prenehala 15. marca 1968 z izobraževanjem strokovnih kadrov lesne stroke. Po njihovem priporočilu naj bi se šola nadalje razvijala v kovinski in avtomehanski stroki.

Vzporedno z razvojem strokovnega izobraževanja mladine se je razvijalo tudi strokovno izobraževanje odraslih. V prvih letih po vojni je potekalo izobraževanje za pridobitev poklica (kvalifikacije in visoke kvalifikacije) na dva načina: s šolanjem mladine v vajenskih šolah in s priučevanjem odraslih na delovnih mestih v gospodarskih organizacijah. Ti so opravljali zaključne izpite pred izpitnimi komisijami obrtne zbornice oziroma okraja.

Leta 1960 pa je zvezna ljudska skupščina sprejela resolucijo o izobraževanju strokovnih kadrov. Po razglasitvi te je prišlo do novih sprememb v strokovnem izobraževanju. Osnovna zahteva resolucije je bila, da se strokovno izobraževanje izvaja za mladino in odrasle le v šolskih ustanovah. Po teh navodilih je lahko vsaka strokovna šola ustanovila posebne oddelke za izobraževanje odraslih. Čas pouka za posamezne stopnje izobrazbe se je nanašal na izvedbo programa šole za redne učence, le da je bil ta prilagojen potrebam in možnostim obiskovanja odraslim. Občinski ljudski odbor Škofja Loka je na

predlog šole in po podrobni obrazložitvi ravnatelja Alojzija Malovrha na seji razpravljaj o pomembnosti resolucije in ustanovil 15. januarja 1961 »Šolski center za kovinsko in lesno stroko«. Nanovo ustanovljeni center je obsegal dejavnost izobraževanja mladine v poklicni šoli, ki je postala sestavni del centra, in izobraževanje odraslih za priučevanje na delovno mesto, za pridobitev poklica in dopolnilno izobraževanje v kovinski in lesni stroki.

Z uvajanjem novih oblik izobraževanja tako v poklicni šoli kakor tudi v samem centru je število obiskovalcev pouka iz leta v leto naraščalo, kar je razvidno iz tabele:

Solsko leto	Število učencev- vajencev v poklicni šoli	Število odraslih v centru	Skupaj
1889	82	—	82
1958/59	88	—	88
1962/63	209	164	373
1963/64	238	191	429
1964/65	354	215	569
1965/66	281	238	519
1966/67	288	146	434
1967/68	304	150	454

V današnjih pogojih, ko od delavcev zahtevamo solidno splošno in strokovno znanje, je dolžnost gospodarskih organizacij, da nudijo delavcem vse potrebne pogoje, da to znanje pridobijo. Potrebe po stalnem strokovnem izobraževanju se kažejo že v stalni izboljšavi tehnoloških procesov in modernizaciji proizvodnje.

Razvoj strokovnega šolstva v Škofji Loki sem opisal le v skopih obrisih in s tem želel prikazati, koliko faz razvoja je bilo potrebnih, da je šola postala takšna, kot danes je. Nikakor ne moremo in ne smemo biti zadovoljni s tem, kar je, ampak razvijajmo šolo še naprej, saj mesto samo dobiva vedno bolj značaj industrijskega kraja, ki so mu potrebni šolani strokovni kadri.

Viri: — Kronika vajske šole v Škofji Loki; — 70-letnica vajske šole v Škofji Loki (brošura l. 1959); — Arhiv loškega muzeja.

R é s u m é

DÉVELOPPEMENT DES ÉCOLES PROFESSIONNELLES A ŠKOFJA LOKA

Nous trouvons les premiers renseignements sur les écoles professionnelles à Škofja Loka dans la chronique de l'école d'apprentissage de l'année 1889. Cette année-là, les cours commencèrent à l'école complémentaire — professionnelle le 17 février et ils durèrent jusqu'au 29 juillet. Les cours se déroulaient le dimanche matin et les lundi et vendredi soir.

L'école fut dirigée jusqu'au 11 mars 1907 par le directeur Franc Papa. Les directeurs suivants furent: Julijan Flis, Friderik Kramer, Vinko Zahrastnik, Jakob Rojic, Vilij Emberger, Janez Grum, Gabrijel Janežič, Lojze Malovrh et Peter Finžgar.

Dans l'année 1951/52, l'école obtint quelques locaux dans l'édifice de l'école primaire. Cela permit d'organiser les classes aussi en matinée. En 1960, l'école obtint un nouveau bâtiment, qui fut ajouté à l'école primaire. Avec l'acquisition de nouveaux locaux scolaires, l'école fut réorganisée en école périodique pour les branches métallurgique et du bois. Les élèves avaient classe trois mois par an. Dans les ateliers scolaires, on introduisit aussi les cours pratiques pour le façonnement manuel des métaux ou du bois.

En vertu de la Résolution sur la formation des cadres professionnels, adoptée en 1960 par l'Assemblée Populaire Fédérale, le Comité Populaire d'arrondissement de Škofja Loka fonda en 1961 un centre scolaire. Celui-ci comprenait l'activité de formation de la jeunesse à l'école professionnelle, qui devint partie constituante du Centre et de formation des adultes dans les branches métallurgique et du bois.